

Struktura veřejné správy a samosprávy

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

1. Struktura veřejné správy a samosprávy

Veřejná správa je poskytování správních činností souvisejících s poskytováním veřejných služeb, řízením veřejných záležitostí na místní i centrální úrovni a zajišťováním záležitostí ve veřejném zájmu. Veřejnou správou bývají označovány též úřady. V současné době je veřejná správa rozdělena na státní správu a samosprávu.

Veřejnou správou rozumíme:

- správa území, státu, kraje, obce
- správa věcí, ke kterým má veřejnost vlastnická práva
- správa veřejných záležitostí
- správa veřejných financí
- správa užívání veřejných objektů a zařízení

Funkce veřejné správy:

- mocenská - realizuje svou moc ve státě prostřednictvím právního řádu a působením státního zřízení,
- ochranná (bezpečnostní) - povinnost zajistit a organizovat vnitřní a vnější bezpečnost a pořádek státu,
- organizační - veřejná správa organizuje záležitosti státní, záležitosti institucí a záležitosti občanů
- regulační - tato funkce spočívá v tom, že demokratické společnosti se vytváří takový systém řízení společnosti, který je založený na politickém pluralismu, solidaritě a toleranci
- služba veřejnosti - jedná se o činnosti poskytované ve veřejném zájmu

Veřejná správa se dále dělí na státní správu a samosprávu.

Státní správa

Státní správu vykonávají:

- ústřední orgány státní správy na ústřední úrovni s působností pro celý stát
- územní orgány státní správy s místní působností
- ostatní státní orgány (např. státní fondy apod.).
- jiné subjekty oprávněné k výkonu veřejné správy, jimž stát veřejnou moc deleguje nebo propůjčuje (např. stanice technické kontroly, veřejná stráž).

Z věcného hlediska se rozlišuje státní správa:

- politická resp. všeobecná (např. krajský úřad).
- odborná resp. specializovaná (např. finanční úřad).

Samospráva

- je to způsob řízení určitého celku, kdy daný subjekt o alespoň některých svých záležitostech rozhoduje sám autonomním způsobem, tedy „spravuje se sám“.

V dalším výkladu se zaměříme na samosprávu územní.

Územní samospráva je prostorově vymezený funkční celek, který je nadán právem sám rozhodovat o svých záležitostech. Příkladem územní samosprávy v České republice jsou **obce** jako základní územní samosprávné celky a **kraje** jako vyšší územní samosprávné celky. Jejich právo na samosprávu je zakotveno v Ústavě.

Obce

Historie vzniku obcí

Obce jako samosprávné jednotky vznikly v rámci reformy v roce 1850, kdy byla zákonem ze 17. března 1849 zrušena dosavadní panství a vrchnostenské zřízení a nejnižší jednotkou správy se staly obce. Po druhé světové válce a za komunistického režimu v souvislosti se zřízením národních výborů obce ztratily faktickou právní subjektivitu, třebaže i nadále existovaly formálně volené obecní orgány. Postavení obcí definoval československý ústavní zákon o národních výborech.

Zákonem ČNR č. 49/1982 Sb. byl novelizován § 9 zákona o obcích tak, že krajský národní výbor mohl určit některé obce jako tzv. **střediskové obce**, tedy obce, jejichž místní národní výbor měl tzv. rozšířenou působnost, a to i pro blízké obce, které střediskovými obcemi nebyly.

Obce po roce 1989 - současnost

Zákon z roku 1990 definoval obec jako územní celek, zákon z roku 2000 jako územní samosprávné společenství občanů, tvořící územní celek. Postavení Prahy jako obce je upraveno samostatným zákonem.

Orgány obce

Orgánem obce je zastupitelstvo obce a rada obce. Navenek obec reprezentuje **starosta**, který stojí v čele **obecního úřadu**. U měst se orgány nazývají zastupitelstvo města, rada města, starosta a městský úřad, v čele statutárních měst včetně hlavního města však stojí místo starosty **primátor** a úřad města se nazývá **magistrát**, v názvech dalších orgánů je před slovem „města“ příslušný přívlastek („hlavního“, „statutárního“). Orgány městysů jsou zastupitelstvo městyse, rada městyse, starosta a úřad městyse. Orgán obce je i Obecní či Městská policie.

Obec v rámci své samostatné působnosti spravuje sama záležitosti, které jsou v jejím zájmu a v zájmu jejích občanů, pokud je nespravuje kraj. Obecní úřad zároveň v rámci přenesené působnosti vykonává státní správu v rozsahu vyplývajícím ze zákonů, přičemž některé obce mají některé působnosti přenesené působnosti nejen pro vlastní území, ale i pro území širšího správního obvodu.

Zastupitelstvo obce

V oblasti samosprávy je zastupitelstvo obce hlavním samosprávným orgánem, rozhoduje usnesením a může přijímat obecně závazné vyhlášky. Schvaluje např. územní plán obce a její rozpočet, zřizuje a ruší obecní policii, rozhoduje o vyhlášení místního referenda či volí nebo odvolává starostu. Rozhodnutí zastupitelstva vykonává rada obce. Obecní samospráva rozhoduje mj. např. o opravě chodníků, otevření mateřské školky, má možnost poskytnout nízký pronájem obecních prostor a tím umožní např. zavedení soukromé lékařské ordinace v obci, zajišťuje osvětlení, dopravu do dalších obcí, zřizuje hřiště, autobusové zastávky, podporuje kulturní život v obci tím, že spolupracuje se spolky, pořádá výstavy, plesy.

Rada obce

Rada obce je výkonným orgánem obce v oblasti samostatné působnosti obce. Při výkonu samostatné působnosti se odpovídá obecnímu zastupitelstvu. Obecní radě nepřísluší rozhodovat v oblasti přenesené působnosti obce tj. není orgánem státní správy, s výjimkou vydávání obecně závazných vyhlášek. Při tomto výkonu přenesené působnosti je odpovědná krajskému úřadu. Obecní rada je složena ze starosty, jeho zástupce či zástupců dalších radních, kteří jsou voleni obecním zastupitelstvem z řad jeho členů. Počet členů obecní rady musí být vždy lichý, při čemž nejméně má 5 a nejvýše 11 členů. Tento počet nesmí být vyšší než činí jedna třetina členů obecního zastupitelstva. V obcích, kde obecní zastupitelstvo má méně než 15 členů se obecní rada nevolí a úkoly, které by jinak plnila, zabezpečuje starosta. Zasedání obecní rady jsou na rozdíl od zasedání obecního zastupitelstva neveřejná. Obecní rada se schází podle potřeby a usnází se většinou hlasů svých členů.

Kraje

Kraj je větší územní jednotka - na svém území má spravidla desítky, či stovky obcí.

Kraje definitivně vznikly 1. ledna 2000, samosprávné kompetence získaly na základě zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), dne 12. listopadu 2000, kdy proběhly první volby do jejich nově zřízených zastupitelstev. Tyto kraje zhruba kopírují kraje z let 1948 - 1960.

Zastupitelstvo kraje je jediný z orgánů kraje, který je ústavně zakotven. Ústava stanoví jeho název, název jeho členů, délku funkčního období. Zastupitelstvo je voleno na čtyři roky obyvateli kraje s volebním právem v rámci jednoho volebního obvodu poměrným volebním systémem.

Nejvyšší osobou v krajském úřadu je **hejtman**.

Obsah

 1. *Struktura veřejné správy a samosprávy*

2